

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ז, 2017
מספר השאלון: 575, 057204
נספחים: נספח א – מפה לשאלה 3
נספח ב – תמונות לשאלה 4

גאוגרפיה – אדם וסביבה

הפיתוח והתכנון המרחבי

2 יחידות לימוד

השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. כלל שאלה – 25 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: **אטלס משנת 1993 ואילך**:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(**ללא המילון למונחי הגאוגרפיה**)
— אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות הפיתוח והתכנון המרחבי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע שאלות בלבד (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. מדדי פיתוח

בטבלה שלפניך נתונים דמוגרפיים של שלוש מדינות.
עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ב שאחריה.

שיעורי ילודה ותמותה בשלוש מדינות

המדינה	שיעור הילודה (לאלף נפש)	שיעור התמותה (לאלף נפש)
אנגולה	45	14
שווייץ	10	8
בוליביה	24	7

(מתוך האתר של הבנק העולמי)

- א. ציין באיזה שלב של מודל התמורה הדמוגרפי נמצאת כל אחת מן המדינות.
נמק את תשובתך. (10 נקודות)
- ב. בחר באחת מן המדינות שבטבלה, והסבר גורם אחד לשיעור הילודה וגורם אחד לשיעור התמותה באותה מדינה (סך הכול – שני גורמים). (7 נקודות)
- ג. בטבלה שלפניך מובאים נתונים על שיעור הילודה בקרב נשים צעירות (בנות 15-19), ועל שיעור הנשים בבתי הנבחרים (בפרלמנט) בשתי מדינות. עיין בטבלה, וענה על התת-סעיפים שאחריה.

שיעורי הילודה בקרב נשים צעירות, ושיעור הנשים בבתי הנבחרים

המדינה	שיעור הילודה בקרב נשים בנות 15-19 (באחוזים)	שיעור הנשים בבתי הנבחרים (באחוזים)
ניז'ר	20	13
פינלנד	0.7	43

(מתוך האתר של הבנק העולמי)

- (1) הסבר מדוע המדד שיעור הילודה בקרב נשים צעירות והמדד שיעור הנשים בבית הנבחרים יכולים להעיד על מעמד האישה במדינה. (6 נקודות)
- (2) ציין את ההבדל בין מעמד האישה בניז'ר לבין מעמד האישה בפינלנד.

/המשך בעמוד 3/

(2 נקודות)

2. קולוניאליזם

עיין בקריקטורה שלפניך, שפורסמה בשנת 1892 בעיתון הבריטי "פאנץ", וענה על הסעיפים א-ג שאחריה.

- א. הסבר מהו קולוניאליזם, ותאר כיצד הוא בא לידי ביטוי בקריקטורה. (8 נקודות)
- ב. תאר שתי השפעות של הקולוניאליזם על המושבות (הקולוניות). (10 נקודות)
- ג. יש הטוענים כי קריקטורה זו רלוונטית גם בימינו. הסבר כיצד קולוניאליזם בא לידי ביטוי בימינו. (7 נקודות)

3. שימושי קרקע במרחב העירוני

בנספח א מוצגת מפת שימושי קרקע במרחב העירוני בקנברה שבאוסטרליה. עיין במפה, וענה על הסעיפים א-ג.

א. ציין את עקרון התכנון של שימושי הקרקע שבא לידי ביטוי במפת קנברה, והסבר יתרון אחד של עיקרון זה. (9 נקודות)

ב. בעת האחרונה מתחזקת מגמה לתכנון של שימושי הקרקע במרחב העירוני על פי עיקרון אחב.

מהו עיקרון זה? הסבר יתרון אחד שלו. (8 נקודות)

ג. לתכנון של שימושי קרקע במרחב העירוני עשויה להיות השפעה על הבידול המרחבי.

(1) הסבר מהו בידול מרחבי. (4 נקודות)

(2) איזה מן העקרונות הנוגעים לתכנון של שימושי הקרקע במרחב העירוני עשוי לצמצם

את הבידול המרחבי? נמק את תשובתך. (4 נקודות)

4. חקלאות וסביבה

א. בתמונות שבנספח ב מוצגות פעולות חקלאיות שפוגעות בסביבה.

בחר בשתיים מן התמונות, וציין מהי הפעולה הנראית בכל אחת מן התמונות שבחרת.

הסבר כיצד כל אחת מן הפעולות שבחרת פוגעת בסביבה.

(9 נקודות)

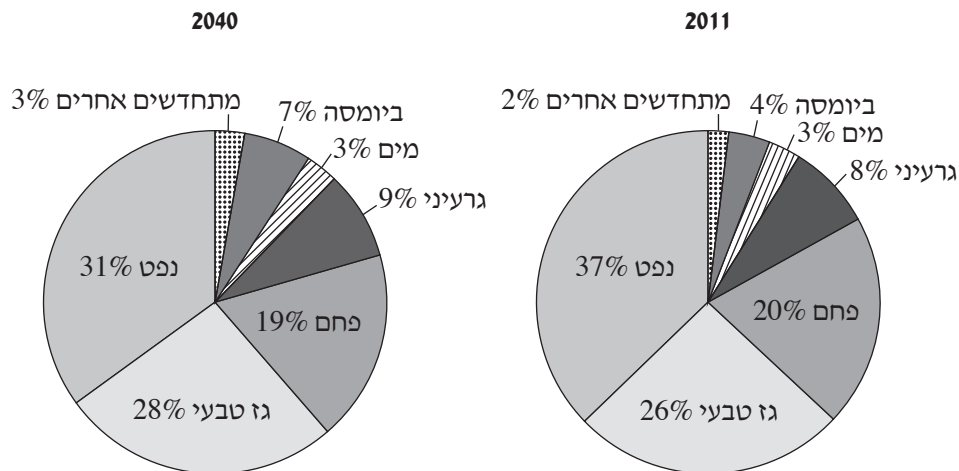
ב. תאר שני תחומים שבהם החקלאות מסייעת לשמירה על הסביבה. (7 נקודות)

ג. הסבר מהי חקלאות בת-קיימה. תאר שתי דרכים שבהן היא מאפשרת את צמצום הפגיעה

בסביבה. (9 נקודות)

5. אנרגייה

הדרישה לאנרגייה בעולם גדלה מהר. על פי התחזית של סוכנות האנרגייה הבין-לאומית, עד שנת 2035 תגדל הדרישה לאנרגייה בשיעור של כ- 60%. בתרשימים שלפניך מוצגות התפלגויות של שיעורי השימוש במקורות אנרגייה בארצות הברית בשנת 2011 ותחזית לשנת 2040. עיין בתרשימים, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

(מתוך האתר: www.eia.gov)

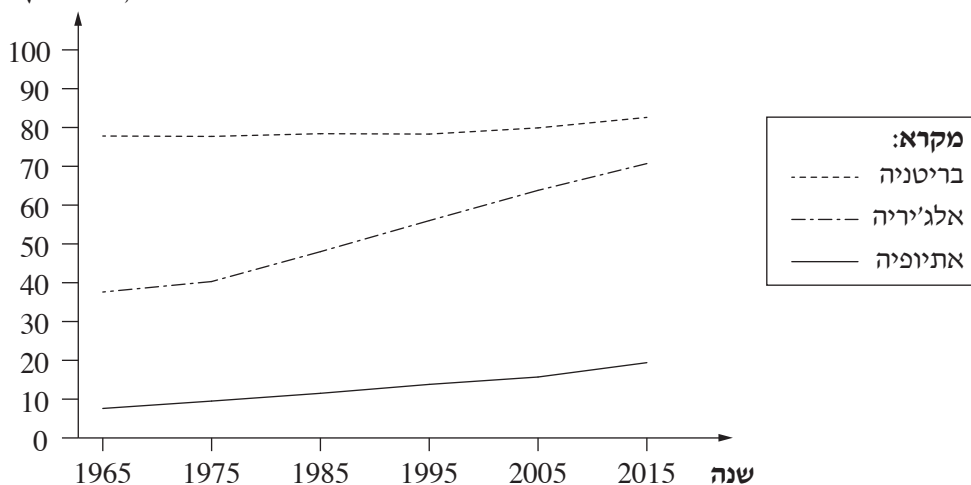
- א. מיין את מקורות האנרגייה המוצגים בתרשימים לשתי קבוצות, והסבר לפי איזה עיקרון ערכת את המיין. (8 נקודות)
- ב. ציין מקור אנרגייה אחד שהשימוש בו צפוי לגדול, ומקור אנרגיה אחד שהשימוש בו צפוי להצטמצם. הסבר גורם אחד לכל שינוי בשימוש במקורות האנרגייה שצינת (סך הכול – שני גורמים). (8 נקודות)
- ג. מדינות פחות מפותחות מתקשות לשנות את המדיניות שלהן בנוגע לשימוש במקורות אנרגייה. תאר שני גורמים לקושי זה. (9 נקודות)

בגרף שלפניך מוצג השינוי בשיעור האוכלוסייה העירונית בשלוש מדינות: בריטניה, אלג'יריה, אתיופיה.

א. (1) עיין בגרף, וציין את מגמת השינוי בשיעור האוכלוסייה העירונית בכל אחת מן המדינות. (3 נקודות)

(2) באיזה שלב במודל העיור הקלסי מצויה כל אחת מן המדינות? הסבר את תשובתך. (9 נקודות)

**האוכלוסייה
העירונית
(באחוזים)**

(מתוך האתר של הבנק העולמי)

בטבלה שלפניך מוצג מספר התושבים בערים הגדולות באתיופיה.

עיין בטבלה, וענה על הסעיפים ב-ג שאחריה.

מספר התושבים	העיר
3,352,000	אדיס אבבה
349,400	אדמה
341,991	גונדר
340,858	מקלה
316,618	הואסה

(מתוך האתר: www.en.wikipedia.org)

ב. קבע מהו המדרג העירוני באתיופיה, ונמק את קביעתך. (7 נקודות)

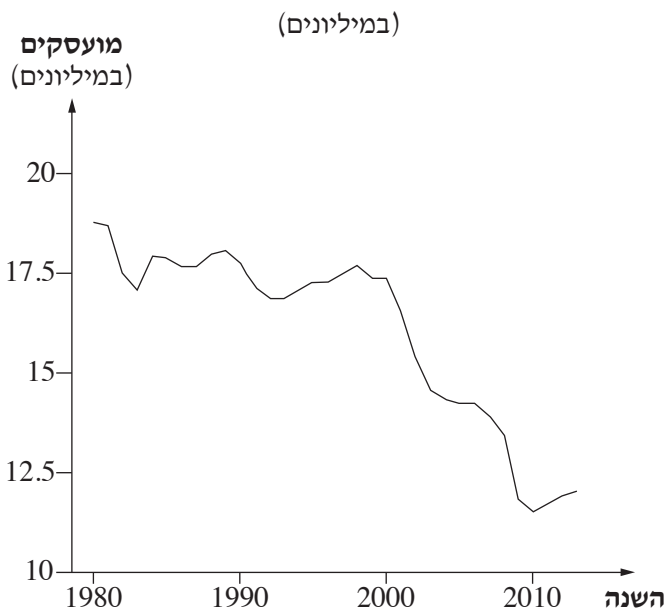
ג. הסבר את הקשר בין המדרג העירוני של אתיופיה לבין השלב במודל העיור הקלסי שהמדינה

מצויה בו. (6 נקודות) /המשך בעמוד 7/

7. גלובליזציה

- א. ציין שני אמצעים מתחום התחבורה או מתחום התקשורת, והסבר את התרומה של כל אחד מהם להאצת תהליך הגלובליזציה. (10 נקודות)
- ב. בגרף שלפניך מוצג מספר המועסקים בענפי הייצור בתעשייה בארצות הברית בשנים 1980-2013.
- (1) עיין בגרף, ותאר את מגמת השינוי במספר המועסקים בענפי הייצור בתעשייה בארצות הברית. (2 נקודות)
- (2) הסבר מדוע תהליך הגלובליזציה גרם למגמת השינוי הנראית בגרף. (6 נקודות)

המועסקים בענפי הייצור בתעשייה בארצות הברית בשנים 1980-2013

(מתוך האתר: Policybynumbers.com)

- ג. הסבר השפעה אפשרית אחת של השינויים המתרחשים בתעשייה במדינות המפותחות על איכות הסביבה במדינות אלה. (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א: מפה לשאלה 3

העיר קנברה – שימושי קרקע

נספח ב: תמונות לשאלה 4

תמונה 1

תמונה 2

תמונה 3